

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De stylo sicco, & exanguui. Capvt XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Et stylo multa extant in sacris literis, quas non gentium phaleris excolivoluit Deus, ut in ruda sermonis simplicitate praevalentis spiritus clariora essent miracula. Ita loquutus est humilis ubique D. Franciscus.

*D. Franciscus in testamento
Eius humilitas in verbis.*

Dominus dedit mihi fratri Francisco incipere facere poenitentiam: quia cum essem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre leprosum. Et ipse Dominus conduxit me inter illos, & feci misericordiam cum illis, & recedente me ab ipsis, id quod videbatur mihi amarum, conuersum fuit mihi in dulcedinem animae, & corporis. Et postea parum steti, & exiui de saeculo, &c.

Edmundus in speculo Ecclesiae.

Ita Sanctus Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis.

Ante meridiem debes cogitare de annunciatione, & de passione. De annunciatione, cogitabis de misericordia Dei nostri, quia voluit homo deuenire, & mortem pati pro nobis in sua humanitate, cum alio modo potuisset nos redemisse, & totum hoc nobis fecit, ut sibi attraheret nostrum amorem.

Sanctorum stylus plerumque ferreus, mens aurea.

O mitem sanctorum simplicitatem! stylum certe plerumque habent ferreum, sed mentem auream. At magna pars oratorum pro vanitatis linguam inaurat, & ferreis moribus viuunt.

De stylo fluctuanti, & dissoluto.

CAPVT XII.

Est & aliquod styli genus, quod fluctuans vocatur, & dissolutum, cuius disertè meminit Cicero ad Herennium.

Quid sit stylus fluctuans ac dissolutus. Cic. l. 4. ad Heren.

Qui in mediocri genus orationis profecti sunt, si peruenire eo non poterunt, errantes perueniunt ad confine genus eius generis, quod appellamus fluctuans, & dissolutum: eo quod sine nervis, & articulis fluctuat huc, & illuc, nec potest confirmare (mallem conformare) nec viriliter sese expedire. Huiusmodi autem affert exemplum.

Exemplum styli fluctuantis.

(Socij nostri cum belligerare nobiscum velent, profecto ratiocinati essent, etiam atque etiam, quod possent facere, si quidem sua sponte facerent, & non haberent hinc adiutores multos, & malos homines, & audaces, solent enim diu cogitare omnes, qui magna negotia volunt gerere.)

Non potest huiusmodi sermo tenere attentum auditorem. Dissiuit enim torus, neque quic-

quam comprehendens perfectis verbis amplectitur: & rectè quidem iudicat. Nam videtur haec veteris cuiusdam oratoris è schola minimè politi horrida, & inculta prorsus oratio. Perpède singula, nullum verbū inuenies, quod aculeum habeat, aut florem, vel quod delectum vllum prae se ferat profecto ratiocinanti essent, malos homines, mala negotia volunt gerere. haec ad humilitatem quotidiani sermonis abiecta. Deinde quæ compositio, & structura? Socij nostri cum belligerare nobiscum velent, quid simplicius? & haec quæ debebat esse excitator sententia in clausula, quam humiliter reperit: solent enim diu cogitare omnes, qui magna negotia volunt gerere.

Hoc vitium alias appellatur à Seneca lentitudo, graditur enim (ut ait Comicus) testudineo quid?

gradu, modo inchoat, modo inchoatum verbū, aut numeri penuria cogitur abrumpere. Modò hæret in salebris Rhythmorum, modò in equo & inquinatis dictionibus. Modò conatur emergere, & periodum aliquam voluit non infestam, hanc sub finem læcerat, & peruerit. Ac grege incipit, deterius saepe claudit. Diuidit multa. Nec comprehendit. Ex alio profilit in aliud, nullo ordine, serie nulla, denique post longam, & inanem digressionem redit, ad id quod co-

Charact. lentis, & fluctuantis styli.

coeperat. Et reuertamur (inquit) tandem ad propositum reuertamur. Contingit hæc lentitudo ipsi, qui minimè sunt in stylo exercitati, aut certe tardius habent ingenium, memoriamque imbecilliolem. Et cum toto orationis cursu sese promat, nusquam tamen clarius apparet, quam in transitionibus, nervisque, & articulis orationis, in quibus cum sapissimè peccant, totum orationis corpus lentum faciunt, ac dissolutum. Nihil tam aduersus hoc vitium facit, quam continua lectionis, dictionisque exercitatio, qua paulatim euincitur difficultas, & ex suo se veluti cortice promitt ingenium.

Lentis ac dissoluti styli corrigendi ratio.

De stylo sicco, & exanguis.

CAPVT XIII.

Commune vitium est, modum in rebus tenere non posse, quod idem in stylo familiarissimū. Alter (inquit) Seneca se iusto plus colit. Alter se iusto plus negligit: ille & crura, hic nec alas quidem velit. Quidam enim dum inflatum stylum fugiunt, eo deueniunt religionis, ut omnibus oratione spoliem ornamentis.

Lysias sic
eus est iuste
pns.

Stylus ex-
guis sine
ornamentis.

mentis. Diceret eos sancte iurasse, se ne me-
taphoram quidem ullam in scripris vsurpato-
ros: omnia quidem liquide, sed ita exiliter di-
cunt, vt nullo cultu expolita placidius ynquam
fluat, nullis luminibus decorata excitatius sese
fferat oratio. Demde illi se Atticos dicunt,
quos preclare Cicero confuat.

In eos qui
cum sint
siccus, Atticos
se dicunt.

(Nam si quis eos, qui nec inepte dicunt,
nec odiose, nec putide. Attice putat dicere: is
recte, nisi Atticum probat neminem. Insultita-
tem enim, & insolentiam, tanquam insaniam
quendam orationis odit, sanitate autē, & in-
tegritate quasi religionem, & verecundiam
oratoris probat. Hæc omnium debet oratorum
esse sententia. Sin autem, ieiunitatem, & sic-
citatem, & inopiam, dummodo sit poita,
dum vrbana, dum elegans in Attico genere
poita, hoc recte duntaxat: sed quis sunt Atticis
alia meliora, videat ne ignoret, & gradus, &
dissimilitudines, & vim, & varietatem Attico-
rum, & in libro de optimo genere oratorum.

Cicero in
Bruto
Attice dice-
re non est
sine ornatu
dicere.

Idem lib.
de optimo
genere ora-
tor.

Est enim viriosum in sententia, si quid absur-
dum, aut alienum, aut non acutum, aut subiu-
sulum est. In verbis si inquinatum, si abiectum,
si non aptum, si durum, si longè petitum. Hæc
vitauerunt fere omnes, qui aut Attici nuncie-
rantur, aut dicunt Attice. Sed quatenus value-
runt, sani, & siccus duntaxat habeantur, sed ita
vt palæstricè spatium in Xysto ijs liceat, non ab
olympijs coronam petant. Qui cum careat om-
ni vitio, non sunt cõtentis, quasi bona valitudi-
ne, sed vires, lacertos, sanguinem quarunt, quã-
dam etiã suauitatem coloris.) Hæc Cicero, qui-
bus eos refellit, qui se nomine siccitatis, quasi
de meliori nota Atticos commendabant. Ve-
rum oratio sicut corpus hominis, ea demũ pul-
chra est, in qua non eminent venæ, nec ossa nu-
merantur, sed temperatus, ac bonus sanguis im-
plet membra, & exurgit toris, ipsos quoque
neruos rubore tingit, ac deco. e coronat (inquit

Non est a-
tis carere
vitiis.

Tactus) Attice dicere non est sicce dicere, alio-
qui Atticus non fuisset Pericles, qui tonare,
fulgura e, permiscere dictus est ciuitate. Quæ
Pericle. At- profecto nunquam tor, & tanta, hoc enecto, at-
que exili dicendi genere, quod Atticum vo-
cant, p. affuisset. Qui igitur vitium generis
Attici, hoc est exiles, & exiliuicillius (opinor)
& Lysias.

Oratio
humano
corpore com-
parata.

Taliis enim est hic character.

At sic dice-
re nõ si sic-
ce dicere.

At sic dice-
re nõ si sic-
ce dicere.

Exemplum
Lysias ora-
pro Phere-
nico.

Αναγκαῖον μοι δοκεῖ εἶναι, ὡς ἄνδρες δικασ-
ταὶ περὶ τῆς φιλικίας, τῆς εὐλίας καὶ τῆς φερηνίης
πρώτον εἰπῶν πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μηδεὶς ὀρθῶς

δαυμάζει, ὅτι ὑπερ ὀδδενός ἐμὸν πᾶσιν εἰρη-
κῆς πρότερον ὑπερ τῆς νικη λέγω. Εμοὶ γὰρ
ὡ ἄνδρες δικασταί, ζενός ἦν κρισίδος ὁ τῶ-
τῆ παλῆρ καὶ ὅτε ἐφεύγομεν εἰς θῆβαις, παρ
ἐκείνη καταγόμεν, καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι Ἀθη-
ναίων ὡ ἐβλόμεθα. Καὶ πολλὰ, καὶ ἀγαθὰ,
καὶ ἰδία, καὶ δημοσία παδόντες ὑπ' αὐτῆ εἰς
τὴν ἡμετέραν αὐτῶν καταήδομεν. ἐπεὶ ὅμως
οὐτῆ τῶς αὐτῶς τύχης ἐχρήσατο, καὶ
φυγάδες Ἀθῆνας ἀφίκοντο, ἠγούμεθα τὴν
μεγίστην αὐτοῖς ὀφείλει χάρις, ὅπως οἰ-
κείως αὐτοὺς ὑποεῖ ἀμύν, ὡς μὴ ἕνα γνῶ-
ναί τῶν εἰσιόντων εἰ μή τις πρότερον ἠπίσα-
το, ὅποτε ἡμῶν ἐκέκτητο τὴν οἰκίαν.
Sicca quidem est hæc oratio, & ab omni orna-
tu tam aliena, vt idiotæ cuniam sermo esse,
vel i. so Dionysio Halicarnalsensi teste videat-
tur.

Necessarium mihi videtur (Iudices) de ami-
citiã, quæ mihi est cum Pherenico primum
dicere apud vos. Ne quis vestrum miretur,
quod ego, qui pro nemine ynquam dixerim
an e, hanc eius causam susceperim. Mihi e-
nim (Iudices) hospes fuit Cephisodotus huius
pater, & cum exularemus Thebis, apud ipsum
diuersatus sum, & quisquis alius Atheniensium
voluit: & multis quidem beneficijs ab ipso
priuatim, publiceque affecti, in nostram ipso-
rum patriam rediimus. Postquam vero
illi eadem fortuna vsi sunt, & fugiunt Athe-
nas deuenerunt, ratus me maximam ijs debere
gratiam. Tam familiariter eos excepi, vt nemò
eorum, qui nos adibant (nisi qui prius rescui-
uisset) vter nostrum domum, quam incoleba-
mus possideret, dignoscere facile posset.

Neque pures eo tantum loco Lysiam ita di-
cere, constat enim sibi ferme in omnibus, &
tanta ieiunitate loquitur, vt difficile sit apud
eum illustres metaphoras inuenire. Hæc ne ad
modicas quidem orationes sustinendas, satis
habere videntur dignitatis, ita reigiõse sunt
attenuata, nec supra epistolarem characterem
videntur assurgere. Quamobrem, qui ita lo-
quantur, si epistolas scribunt, sani quidem
sunt, si orationes paulo medioeres, vel etiam
magnas hoc stylo aggrediuntur, similijs ip-
sorum videtur, qui cum naumachiam iulerint in puci-
na, classẽ velint in oceano regere. Alius est in
Baiano sinu, alius in Hellespõto certandi modus.
Quis ferat hominem hac sermonis humilitate
sibi

Aliud est
in pucina
aliud in
Helleponso
committere
naumachiam.

sibi palmas eloquentiæ iactantius arrogant? Nunc autem ad cetera tempora venimus, ubi non modò hæc ariditas, leiunitasque sermonis pro vitio sit, sed ipsa Ciceronianis pigmetis affluens oratio, nisi sententiarum vim, ac densitatem, & ex omni eruditione attemperatam varietatem contineat, placere doctis auribus non possit. Itaque qui se vni Ciceroni ita addixerunt, vt nefas esse putent lectissimas aliorum authorum dictiones, & ex optimis quibusq; ingenijs collectam doctrinam, veluti auream segetem, opportunè, & loco exprimere, id quidem assequuntur, vt sani, politi, elegantes, ornati, vberes audiant, hanc autem, que in præstantissimo quoque oratore expectatur, dicendi admirabilitatem suo, quod delegerunt exemplari semper inferiores, vix obtinere possunt.

De acuta styli breuitate, sententiisque abruptis, & suspiciosis.

Eius ortus, & progressus.

CAPVT XIV.

Venio ad eum stylium, qui Patronos habet non paucos, admiratores multos, quamplurimos amatores: Quem ego si repudiare profus velim, malè de totius eloquentiæ ratione sentiam. Non ea mihi mens, non illud est institutum, heroes illos Senecam, Salustium, Plinium, Cornelium Tacitum, & ceteros, qui hoc dicendi genus non minus grauitèr, quàm feliciter consecrati sunt, incusare, quos & acerrima vis ingenij, & lux politissimi iudicij, & omnium fermè doctorum plausus, non modò à calūniæ liuore, sed ab ipsa prope eruditionis alea constanter expedierunt. Hoc tantum ostendere cupio, hunc quem omnes tam auidè concupiscunt stylium, nec omnium ingeniorum, nec omnis argumèti, nec omnis etià temporis proprium videri. Atque ipsum dum affectatur morosus, multis, ipsque puerilibus ineptijs reddi obnoxium.

Quòdo videri cupiunt acuminata, & breuis sententia.

Cœpit efflorescere hic character, non apud Romanos, sed apud Græcos, nec primis quidè temporibus, quibus candidior, & liberiori profluentis naturæ impetu ferri videbatur oratio, sed postquam magni nominis sophistæ, Philosophiæ præceptis instituti, nec mediocribus eloquentiæ adiumentis innixi; dicta quædam aurea ex Lycæi, & Academiæ hausta fontibus, elegatis styli expeditis, ac vibrantibus senten-

tij, quasi auro gemmas includere coeperunt. Quamobrem & multa eius styli vestigia, in sophistarum scriptis licet agnoscere. Vide enim, qua arte Theophylactus ille vmbatiliū doctorum facile princeps acutis, & venustulis dictis lasciuiam colligit orationis.

In Terpsithecā malam, & deformem, τῆς φύσεως τῶν σοφῶν τεθάρμαχα, Κακίστην ἰσοπέδιον ἐχούσαν, ἰσοπέδιον ἐχούσαν, ἰσοπέδιον ἐχούσαν. Hoc rotunda dictione tornatum. Natura (inquit) miratus sum sapientiam, quæ improbitatæ animæ corporis non credit venustatem, illud etiam breuius, οὐκ ἰσοπέδιον ἐχούσαν ἔρωτες πλάσσειν. Nunquam lancem tenent amores in æquilibrio, cum significare vellet, nunquam sibi mutuis studijs amores respondere.

Item.

Ἐρωτὰ δῶσαν πρὸς θεῶν αἰ νεφέλαι, εἰ μόνω τῷ Δάφνωνι ἀφίπται τὸ ὕδωρ. Valeant per Deos nubes si soli Daphnoni emittunt aquas. Acute dictum contra Inuidios, aut auaros, atque illiberales, qui in suam, suorumque, non in publicam utilitatem emanare sinunt beneficia.

Item, quod de Auro dixit Rheno fluuiio simile videri, nam prolem virtutis legitimam, ab illegitima discernit.

Καὶ τὸ καλλικῶ πετασῶ ἐστὶν ἐφ' αὐτῷ χρυσὸς, νόθου γὰρ ἀρετῆς, καὶ κακίας ἐλεγχὸς ἐστὶν ἀληθέστατον. Hoc non modò subtiliter dictum, sed elimata dictione pressum, & quod Platoni tribuunt de ijs, qui insignia habent in sepulchris. Περαιτέρω κόνεως κεκτημένους τὸ φῶσφιμα. Infra cinerem etiam superbiere. Num verò, & hæc Pisistrati succulentam habent, & acrem, & limatam breuitatem, quæ fertur ad Milesios scripssisse.

Οἱ παῖδες ὑμῶν πατέρων δέονται, οἱ νέοι, γερόντων, αἱ γυναῖκες ἀνδρῶν, οἱ ἀνδρες ἀρχόντων, οἱ ἀρχοντες νόμων, οἱ νόμοι φιλοσόφων, οἱ φιλόσοφοι θεῶν, οἱ θεοὶ πίστεως. Vestri liberi egent parentibus, iuuenes senibus, mulieres viris, viri magistratibus, Magistratus legibus, leges Philosophis, Philosophi Dijs, Dijs vestri fide. Hoc acutum, & ad vellendas aures aptissimum.

Neque tamen omnino decem oratores caruerunt hac eloquentia, apud quos licet vestigia multa agnoscere. Quale est illud Demadis Πολυβρύχτων.

Theophylactus præclarissimus philosophus hoc dicendi generum maxime doctus. Acute dictum. Theophylactus amore multo dictum. Theophylactus episcopus p. 394. Eius breuis & acuta sententia p. 401. pag. 399. Theop. acute dictum contra Inuidios aut auaros.

Pag. 399. Pisistrati limata breuitas. Pisistrati in ep. ad Milesios. Huius dicti diuis acuta credibile est hæc potius ab aliquo iuniori philosopho confecta, quam primo eloquentia oratorum iuniorum. Oratorum acutis & breuib. sententias insignes Demades in oratione πικρῆ δολιχότατος.

Tō